

pénznek improductiv módon való felhasználása; miből következik, hogy amazoknak a hitel összes eszközeit korlátlanul rendelkezésükre kell bocsátanunk; emezeknek azonban csak is oly eszközöket adnunk, milyeneket improductiv céljaik igényelnek. Megokolást igényel még az is, miért legyen a kis gazda és földmivelő, — noha a productiv osztályok eminens tagja, — a váltóhitel jótéteményeitől megfosztva? Mert neki a váltóhitel nem jótétemény, hanem romlásának kutforrása volt eddig is; mert a legtöbb visszaélés áldozata a váltónál is a tanulatlan pór volt, kinek kárával a lelketlen uzsorások ezrei gazdagodtak meg. Ily körülmények között itt is a hiteleszközök használatának korlátozása indicált és pedig azon hiteleszköz eltörlése legkivánatosabb, melyet a műveletlen ember legkevésbé ért, mely miatt legtöbb kárt szenvedett, mely legtöbbször okozta romlását; ez pedig kétségkívül a váltó.

Kétségtelen, hogy az uzsora minden időben fog találni módot a törvény kijátszására és vétkes céljainak előmozdítására; az is kétségtelen azonban, hogy ha az uzsora kezéből kiveszszük azon legélesebb fegyvert, melylyel eddig gyógyíthatatlan sebeket vágott, jótéteményt gyakorlunk a társadalom azon gyenge tagjai iránt, kiket az uzsora ezen fegyverének erejével tart lenyűgözve: a mint kiütöttük az uzsora kezéből ezt az éles fegyvert, a társadalom ezreit mentjük meg üldözései elől, visszaadjuk számosoknak nyugalma, családját, boldogságát, életét!

A Jogászygyűlés hivatva van ezen fontos kérdésben véleményt mondani és véleményének erkölcsi hatásával ezen felvetett kérdés eldöntésének irányát megjelölni. Ajánlom itt kifejtett nézeteimet a tisztelt tagtársak figyelmébe és indítványozom:

Mondja ki a Jogászygyűlés, hogy a szenvedő váltóképeséget korlátozandónak tartja és azzal csupán a productiv foglalkozások önálló tagjait véli fölruházandónak.

TÓTH GÁSPÁR.

A folytonos és folytatólagos bűncselekvények tana.¹

Arra nézve pedig, hogy az egységes elhatározás épen nem lélektani képtelenség, a mindennapi élet elég példát szolgáltat. Igen gyakori eset a büntető praxisban, hogy pl. egy hivatalnok, vagy pénztárnok *egy alkalommal* elhatározza magát, hogy 2000 frtot (melyre szüksége van) a kezelése alatt levő pénzből el fog sikkasztani, de nem teszi ezt egy ízben (nehogy feltűnést keltsen és felfedeztessék), hanem több ízben, apróbb részletekben sikkasztja el azt az összeget. Ime meg van az elhatározás egysége és ezen több cselekvény *egy folytatólagos büntettet* fog alkotni. Hasonlóképp számtalanszor megtörténik, hogy egy kereskedő-segéd, egy cseléd, vagy bárki más elhatározza, hogy gazdája pénzéből *egy nagyobb összeget*, annak pinczéből nagyobb mennyiségű bort, vagy magtárából több mázsa gabnát stb. el fog lopni, *de nem egyszerre*, hanem több lopással. Ismét folytatólagos büntett, folytatólagos lopás keletkezik, feltéve, hogy az elhatározás egységével a tettes nem hagyott fel, azon nem változtatott, s feltéve, hogy az alább részletezendő objectiv kellékek is megvannak. Csak példaképpen akartuk felhozni ezen eseteket annak bizonyítására, hogy *az elhatározás egysége épen nem képtelenség*. Nem zárja ez ki azt, hogy a tettes az egyes konkrét esetekben, minden egyes cselekvény elkövetése előtt, külön határozza el magát arra, hogy a büntettet vagy vétséget *ebben az esetben* el fogja-e követni. Ha az elhatározás egysége megvan, ezen egyes elhatározás épen nem alterálja a subjectiv momentum egységét, míg másrészt az ily egységes elhatározás a logicával vagy a lélektannal sem ütközik össze. Csak annyi áll, hogy *a subjectiv momentum egységének*

¹ Az előbbi közleményeket l. a 30., 31., 32., 33., 34. és 35. számokban.

a folytatólagos bűncselekvénynél mindig és folyton fen kell forogni. Lehet ugyan, hogy a tettes különböző okok folytán arra határozza el magát, hogy a tervbe vett bűnös cselekvényt ez alkalommal nem fogja elkövetni,¹ ez még nem szünteti meg a folytatólagos büntettet, feltéve, hogy a tettes fentartja az elhatározás egységét, s rövid idő múlva ennek alapján újból elköveti a bűnös cselekvényeket. Szükséges tehát, hogy az *egyes cselekvények mind ezen az egységes elhatározáson alapuljanak*. A tettes később nem alkot önálló elhatározást, hanem csak *reproducálja az előbbit*.

Épen ezen utóbbi körülmény okozza azt, hogy azon érvek, melyeket TREFURT és követői az elhatározás egysége mint kellék ellen felhoznak, csak látszólag helyesek. Ők azt mondják: képtelenség, hogy a tettes *több önálló (!?)* cselekvényt kövessen el egy elhatározással. Igen, *de a folytatólagos büntettnél nincsenek önálló cselekvények*. Van több cselekvény, melyek mindegyike betölti az illető büntett tényálladékát, *de ezek nem önállóak*, mert épen a subjectiv momentum, *az elhatározása egysége által kapcsolatnak össze* és lesznek egy büntetté.

A fenebbiekben úgy hisszük sikerült igazolnunk, hogy az elhatározás egysége nem lélektani absurduin, nem képtelenség. Egyéb nyomós érvet pedig a folytatólagos bűncselekvény ellen nem bírnak felhozni s így kétségtelen, hogy a folytatólagos bűncselekvény fogalma nem képtelen inventio, hanem úgy az elméletben, mint a gyakorlatban *nélkülözhetlen*; mert a delictum continuatum sajátos ismérveinél fogva mind a visszaeséstől, mind a bűnisméltéstől, mind az u. n. collectiv büntettektől² különbözik s *egyáltalában nem vonható a bűnhalmazat általános elvei alá*.

Mindezek alapján a folytatólagos bűncselekvényt mint büntetőjogilag nélkülözhetlent elfogadván, másod sorban azt kell vizsgálnunk, hogy *mik képezik a delictum continuatum ismérveit?*

SANDER és BAUER után számos külföldi criminalista, így különösen HUGÓ MEYER (*Lehrbuch* 328. 1.) és SCHÜTZE (*Lehrb.* 192. 1. 6. jegyz.) azt állítja, hogy a folytatólagos bűncselekvény ismérveit nem lehet megállapítani abstracte általános állásponttól, hanem *csak a bíró in concreto*, mint MEYER mondja, *«a különös törvényszegés álláspontjáról»* ítélteti meg, hogy forog-e fen folytatólagos büntett vagy nem.

Ez a nézet igen kényelmes megoldásul szolgálna, de nézetünk szerint nem kielégítő. És pedig azért nem, mert azt hisszük, nagyon helytelen következményeket vonna maga után az, ha egyedül a bíró önkényére biznánk annak eldöntését, hogy mikor forog fen folytatólagos bűncselekvény. Okvetlenül fel kell állítani az ismérveket, melyek figyelembe vételével a bíró a concret esetben ítéljen a felett, hogy az illető bűncselekvény delictum continuatum-e, vagy nem. Hogy a concret esetben mégis a bíró ítél, az nem változtat a dolgon semmit, hisz ez így van más delictumoknál is. Nem érv az sem, hogy még eddig nem sikerült a delictum continuatum ismérveit olyképp megállapítani, hogy az minden esetben kielégítő legyen. Ha valahol, úgy itt áll leginkább BERNER mondása: *«Eine Theorie, die das Meer der Casuistik erschöpfen will, verliert sich selbst und ertrinkt.»*

¹ Pl. ha a tolvaj tudja, hogy ő már gyanuba van véve és ha legközelebb ismét lopást követ el, fel fog fedeztetni, úgy ő elhatározza magát, hogy néhány hétig nem lop; de mindamellett az egységes elhatározást fentartja, ekkor a folytatólagos bűncselekvény fennmarad.

² *Collectiv (összetes) büntettek* (Collectiv-delicten, délits collectifs) elnevezés el jelölték meg *az előtt* az iparszerű, üzletszerű és szokásszerű büntetendő cselekvényeket együttvéve. *Az üzletszerű büntetteket* az jellemzi, hogy ezeket a tettes rendes és állandó keresetforrás gyanánt követi el, ilyen a magyar büntető-törvényben az üzletszerű orgazdaság. *A szokásszerű büntettek* ismérvét pedig az képezi, hogy itt a több cselekvény mind ugyanazon megszokásnak és ugyanazon életiránynak kifolyásaként jelentkeznek. Ilyen büntett pl. a szokásszerű lopás, csalás, stb. Büntető-törvényünk e tekintetben nem rendelkezik. E büntetteket részletesen tárgyalják A. DOCHOW: *Zur Lehre von dem Gewerbs- und gewohnheitsmäßigen Verbrechen* és Dr. K. v. LILIENTHAL: *Beiträge zur Lehre von den Collectiv-delicten, mit besonderer Berücksichtigung des gewohnheitsmäßigen Verbrechens*. Leipzig 1879.

Részünkről azon nézetben vagyunk, hogy ámbár mindez ideig a folytatólagos büntett ismerveit teljes praecisítással megállapítani nem sikerült, mindamellett *fel lehet állítani azon ismerveket, melyek által a folytatólagos büncselekvény egyrészt az egyszerű büntettől, másrészt a bűnisméltéstől különbözik*, melyek által tehát az egyszerű büntetés és a bűnhalmazat elveinek alkalmazása ki lesz zárva és mely ismervek mellett a bírónak könnyű lesz in concreto eldönteni, hogy forog-e fen folytatólagos büncselekvény, vagy nem.

Első jellemvonása a folytatólagos büntettnek, hogy itt *több külön (bár nem önálló) cselekvény létezik*, melyeket a fenforgó subjectiv és objectiv egység következtében *egy delictumnak* veszünk. Ezzel szemben néhány criminalista azt állítja, hogy a folytatólagos büncselekvényeknél *több tett (Acte)* van ugyan, *de a cselekvény (Handlung) csak egy,*¹ de mi ezen nézetet tulhajtottnak tartjuk. Ezen felfogás HÄLSCHNER-től ered; ő ugyanis szemben a folytatólagos büncselekvény ellenzőinek azon állításával, hogy a folytatólagos büncselekvény nem létezhetik, mert több cselekvény nem képezhet egy büntettet (!), azon ellenvetést tette, hogy a folytatólagos delictumnál nincs is több cselekvény, hanem csak több tett. Ezen álláspontot utána bővebben kifejtették: JOHN, BERNER, STEMANN² és mások. JOHN és BERNER fejtegetéseit más helyen ismertetvén, itt csak a STEMANN által felhozottakat vesszük szemügyre. STEMANN szerint «az egyes tettek többsége (Die Mehrheit der Acte) nem akadályozza azt, hogy csak egy cselekvény keletkezzék,» vagyis *több tett mellett is lehet egy cselekvény*. A tett és cselekvény t. i. abban egyeznek meg, hogy mindkettő az akarat nyilvánítása a külvilágban, de különböznek abban, hogy a tevékenységet (Thätigkeit) akkor nevezzük *cselekvénynek*, ha egyes mozzanatait egységbe összefoglalva szemléljük, míg a tetteknel az egymást követő akaratnyilvánítások folytán a cselekvény egysége megszűnik. Tehát a hol egy elhatározás van, ott az ember ezen egységes elhatározásnak megfelelő magatartása egy cselekvényt képez, akár egy, akár több egyes tetteből álljon is az.» Ezen fejtegetés első pillanatra elég tetszetős és a kérdést könnyen is megoldaná. De ha alaposabban vizsgáljuk e nézetet, azon következtetésre jutunk, hogy az csak látszólag helyes. Ha a folytatólagos büntettnél csak egy cselekvény van, akkor felesleges felállítani a folytatólagos büncselekvényre vonatkozó egész doctrinát; mert egy cselekvény ugyanazon személy vagy tárgy ellen elkövetve ugyanis csak egy büntettet hozhat létre. Ezenkívül ha azt állítjuk, hogy a folytatólagos büntett egy cselekvényből áll, ismét csak zavarra adunk okot; mert elejtjük azon ismérvet, mely a folytatólagos delictumokat az egyszerű büntettől megkülönbözteti, minthogy létezik igen számos egyszerű delictum is, mely több egyes tetteből áll, a nélkül, hogy folytatólagos büncselekvényt képezne. Pl. ha a tolvaj egy lopás alkalmával egy íróasztalból 100 forintot lop el, de nem egy csomagban találja a pénzt, hanem egyik fiókból 20, a másiktól 30 frtot, egy harmadik fiókból pedig 50 frtot vesz ki, kétségtelen, hogy itt több tett forog fenn, melyek mindegyike bevezett lopást képez *magában véve*, de együtt tekintve e hármát, azt hisszük, senki se fogja mondani, hogy itt három lopás létezik, hanem az egészet egy lopásnak fogják minősíteni. Már pedig ha a folytatólagos büntettnél is *csak egy cselekvény* (bár több tett létezik) és ha vannak oly egyszerű delictumok is, melyek szintén több tetteből, de egy cselekvényből állanak, akkor kérjük: mi képezi az ismérvet az egyszerű és a folytatólagos büncselekvény között?

¹ Ezen nézetben van SCHNIERER is *A büntetőjog általános tanulmányi műve* első kiadásában, ellenben az újabb (1883-iki) kiadásában, úgy látszik, már felhagyott e nézettel; legalább az első cselekvényt követő «*cselekvényekről*» szól. Többi kiválóbb büntetőjog-íróink közül PAULER, KAUTZ GUS'TÁV (és az indokolás szerzője CSEMEGI) az általunk kifejtett álláspontot osztják.

² L. STEMANN: *Zur Lehre vom fortgesetzten Verbrechen* című értekezését. *Gerichtssaal* 1872. évf. 23-50. l.

Azt kell tehát állitanunk, hogy *a folytatólagos büntett első ismerve: a cselekvények többsége*. Ezáltal már kizáratik az egyszerű büntett; mert *egy büncselekvény* rendszeren egy cselekvényből áll, ellenben a *folyatólagos büntett*nél több cselekvény létezik.

Ezen több cselekvény mindegyike *időileg különbözik* egymástól, *mindegyik betölti az illető büntett tényálladékat, de egyik sem önálló, hanem az elhatározás egysége által összefügg és egy delictumot alkot*. Mihelyt nincs meg ezen összefüggés, a cselekvények önállók lesznek s ekkor többé nem folytatólagos büntett, hanem bűnhalmazat származik. Épen ezen összefüggés folytán időileg (néha térileg is) különböznek ugyan, mert a folytatólagos büncselekvénynél mindig vannak időpontok, midőn a tettes bűnös tevékenysége szünetel, azonban *az egyes cselekvények a continuitás viszonyában állanak, azaz ugyanazon bűnös elhatározás folytonos véghezvitele gyanánt jelentkeznek*. Mihelyt ezen continuitás megszűnik,¹ megszűnik a folytatólagos büntett is és a későbbi cselekvények már nem folytatólagos büntettet, hanem bűnhalmazatot fognak képezni.

Az eddigiekben kifejtettük tehát, hogy a cselekvények többsége azon ismérv, mely *a folytatólagos büncselekvényt az egyszerű büntettektől* elkülöníti.

Keresni kell most már azon ismerveket, melyek által folytatólagos büntettek közül *a büntettek többsége* záratik ki, mivel — mint már többször említettük — a folytatólagos büncselekvény *több cselekvényből áll* ugyan, *de csak egy delictumot képez*.

Erre nézve első ismérv *a subjectiv momentumnak*, t. i. *az elhatározásnak egysége*. Ha ugyanis a *több cselekvény* mindegyike *külön elhatározásból* lett elkövetve, úgy *több önálló büntett* keletkezik s így a folytatólagos büncselekvény ki lesz zárva. Ellenben *ha az elhatározás egységes, úgy kizáratik a büncselekvények többsége*; mert több büntettet egy elhatározással elkövetni nem lehet.

(Folyt. köv.)

Dr. BALOGH JENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Kit illet a kötelezvény, ha a követelés elárverezett ingatlanon teherképen továbbra meghagyatik?

A végrehajtási törvény 183. §-a esetében, midőn az árveréseni vevő a jelzálogos hitelezővel az iránt megegyezik, hogy utóbbinak követelése a birtokon teherképen továbbra is fenmaradjon, a bíróság mindaddig azon eljárást követte, hogy a hitelezőtől bekívánván a kötelezőt, arra azon körülményt, hogy az adósság az új vevő által átvállaltatott és vételártartozásába beszámítottatott, feljegyezte. Ennek megtörténte után az okmányt a *hitelezőnek* visszaadta.

Ezen eljárás tudtommal valamennyi bíróság által egyöntetűen követett és pedig már a végrehajtási törvény életbeléptetése előtt is, mivel az 1868: LIV. tcz. 457. §-a szintén helyt adott ily egyezkedésnek.

Legújabb időben azonban úgy látszik, mintha ezen eljárás helytelen lenne, a mennyiben a kir. tábla, kinek talán ezen kérdésben először volt alkalmja nyilatkozni, egészen ellenkező nézetben van.

Egy, a duna-szerdahelyi bíróságnál legközelebb előfor-

¹ Pl. megszűnik az egyes cselekvények közt létező continuitás, ha a tettes az egységes elhatározással felhagy vagy azt lényegesen megváltoztatja. Ilyen esetben, ha a tettes később újból elköveti ezen cselekvényeket, azok külön számítandók be neki, és nem folytatólagos büntettet, hanem bűnisméltést fognak képezni. De világos, hogy *nem kell kívánni az egyes cselekvények teljes egyformaságát*. Ez egészen szükségtelen. Sőt *a cselekvények módosataiban igen nagy változatosság fordulhat elő*, a nélkül, hogy a continuitás megszűnjék. Ellenben, ha pl. a tettes más minősítés alá eső cselekvényt követ el, úgy a büntetés egészen megszakad. Természetesen azt, *hogy a continuitás mikor szűnt meg, mindig csak a bíró ítélheti meg* a concret esetben s az adott körülmények figyelembe vételével.